

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת עקב

מה כבר ביקשתי?

מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה. על איזה יראה מדובר וכיצד אנו יכולים להגיע אליה? ביאור אדמו"ר הזקן לפסוק זה.

בספר דברים התורה מספרת לנו את נאומו של משה רבנו לקראת פטירתו. כחלק מהנאום שמשה נושא, בפרשתנו הוא מסכם את הדרישה של הקב"ה מעם ישראל:

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך.

מלשון הפסוק 'מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם הבינו חז"ל (ברכות לג ב), שמשה רבנו אומר לעם ישראל שה' מבקש מהם דבר קטן. על קביעה זו שואלת הגמרא 'אטו יראה מילתא זוטרתא היא' (האם יראה היא בקשה קטנה?) עונה הגמרא: 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא'.

על הבנת הגמרא מקשה אדמו"ר הזקן שתרוץ הגמרא כלל לא עוזר לנו, גם אם לגבי משה יראה היא דבר קטן, איך זה עוזר לנו לקיים את הפסוק 'מה ה' אלקיך שואל מעמך'? את התביעה של 'כי אם ליראה את ה'', משה רבנו דורש מעם ישראל.

משה שבתוך כל אחד ואחד

על שאלה זו עונה אדמו"ר הזקן בפרק מב בתניא:

אלא הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבינו עליו השלום, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל.

כלומר אדמו"ר הזקן מבאר את דברי הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא', לגבי משה שבתוך כל אחד ואחד. בהמשך דבריו מבאר אדמו"ר הזקן, מהו הכח אותו יש בכל אחד ואחד מישראל, אותו הוא מקבל ממשה רבנו:

העיקר הוא להעמיק דעתו בגדולת ה', ולתקוע מחשבתו בה' בחוזק ואומץ הלב והמוח, עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק, כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו. כנודע שדעת הוא לשון התקשרות, כמו: "והאדם ידע" וגו'. וכוח זה ומידה זו, לקשר דעתו בה', יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת משה רבינו עליו השלום.

כל אחד ואחד מישראל מקבל ממשה רבנו את הכח להעמיק ולקשר דעתו בגדולת ה', עד שתהא מקושרת בה' כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי. כאשר דעתו של אדם מקושרת בדבר גשמי הוא לא יכול להתעלם מהמציאות של אותו הדבר. אם אדם מתעלם ממנו, הוא מכחיש את מה שקורה במציאות וממילא הוא חי בתוך דמיון.

פעמים רבות כאשר אנו חושבים על הקב"ה אנו מרגישים שלמציאות הגשמית הממשית יש הרבה משקל, ואילו את המחשבות על הקב"ה אנו חשים כמו דמיון. אדמו"ר הזקן רוצה שנתקע מחשבתנו בה' כדי שנרגיש בדיוק הפוך, למציאות הגשמית אין כל קיום בלי שה' מקיים אותה, כדי שהאדם לא יחיה בתוך דמיון עליו להכניס למשוואה גם את הקב"ה.

כיצד אנו יכולים להפוך את המחשבה הפשוטה שלנו על ממשות העולם?

להתבונן בגדולת ה'

כפי שנכתב כדי שנוכל להפוך את היחסים שלנו לה' ולעולם, עלינו להתבונן בגדולת ה'. 'גדולת ה' פירושה מידת הגדולה של הקב"ה - מדת החסד המתפשטת ומהווה את כל הנבראים. 'להתבונן בגדולת ה' פירושו לשים לב כיצד כל המציאות כולה היא רק החלטה של ה' להתפשט עד שתהיה מציאות גשמית, החלטה זו היא המהווה את המציאות כולה.

כאשר אנו שמים לב שכל קיומה של המציאות אינו אלא התפשטות של גדולת ה', מתבהר לנו שהקב"ה מהווה את העולם ולמציאות כמו שהיא לעצמה אין כל משמעות. אם אנו מתייחסים למציאות הגשמית בלי שאנו שמים לב שה' הוא זה שמהווה אותה, אנו פשוט חיים בתוך דמיון. התבוננות זו תלויה בבחינת הדעת, אותה אנו מקבלים מנשמת משה רבנו עליו השלום.

שואל מעמך

מתוך התבוננות זו האדם יכול להגיע ליראה עילאה לתחושה חזקה של ביטול - אין שום דבר זולת ה', כל המציאות כולה היא רק התפשטות של גדולת ה'. אך יראה עילאה זו אינה אותה יראה עליה אמר משה 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה'. לפי דברי אדמו"ר הזקן, היראה האמורה בפסוק זה צריכה להיות 'שואל מעמך' ולכן היא צריכה להיות 'מילתא זוטרתא' כפי דברי חז"ל.

בהמשך הפרק אדמו"ר הזקן מסביר מה הכוונה שהיראה היא 'מילתא זוטרתית':

זדהו שאמר הכתוב: "כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו", שהיא יראה המביאה לקיום מצוותיו יתברך בסור מרע ועשה טוב, והיא יראה תתאה...

מטרת ההתבוננות המובאת בפרק זה, היא להגיע ליראה הגורמת לקיום מצוותיו. יראה זו היא דבר קטן ביחס להתבוננות בגדולת ה'.

לאחר שאנו מבינים שאיננו רוצים להיות מדומיינים ולהתעלם מהקיום של ה', אנו יכולים לקחת את ההתבוננות צעד אחד קדימה כך שהיא תביא אותנו ליראה הגורמת לקיום מצוותיו. כפי שנכתב, התבוננות בגדולת ה' מולידה אצלנו הבנה שאת כל המציאות הקב"ה מהווה על ידי התפשטות מידת הגדולה. כעת עומדת בפנינו הבחירה כיצד להתייחס למציאות ה', מצד אחד אנו יכולים להיות מודעים למה שבאמת מהווה את המציאות וכך להיות חלק מההתפשטות של ה'. מצד שני אנו יכולים לדמיין שיש לנו קיום עצמאי, להתעלם ממציאות ה' ולהתכחש לכך שהוא זה שמהווה את העולם. אם אנו מקיימים את התורה והמצוות, אנו עושים לה' חשק להתפשט לעולם ולקיים אותו, אך אם איננו מקיימים את התורה והמצוות, ה' מקיים את העולם בלי שיש לו חשק לקיים אותו.

לגבי משה מילתא זוטרתית היא

כעת הפכנו את ההתבוננות בגדולת ה', היכולת הניתנת לנו מנשמת משה רבנו, לדבר קטן יחסית. מההתבוננות בגדולת ה' לפיה כל המציאות כולה בטלה לקב"ה, לקחנו רק את החלק המעשי, את החלק המניע אותנו לקיום מצוותיו.

האדם צריך להתאמץ לא להיות מדומיין, לשים לב שהמציאות אינה עומדת בפני עצמה, אלא ה' הוא זה שמקיים אותה. לאחר שהאדם מתאמץ להסתכל על המציאות, כמתהווה על ידי ה' הוא יכול בקלות יחסית להגיע ליראה המביאה לקיום מצוותיו.

שבת שלום!

בית המדרש עוד יוסף חי

